

LAUS PANNONIAE

KUTATÁSOK A JANUS PANNONIUS
MÚZEUMBAN

Absztraktkötet

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

M
500
H
Á
C
S

**LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban**

LAUS PANNONIAE IV.

**Kutatások a Janus Pannonius
Múzeumban**

Absztraktkötet

Szerkesztők

Majdán Mira–Morvai Anita–Haramza Márk

ISBN 978-963-9873-63-6

Pécs, 2026

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A KONFERENCIA PROGRAMJA

8:40: Köszöntő

8:45 - 9:20 Getto Katalin, Vadvári Katalin, Jankó Máttyás: *Vasarely Év 2026.* (Plenáris előadás)

I. szekció

9:20 - 9:40 Szakács Vanda Kíra: *Egy cseh festőművész Pécssett. Věra Jičínská (1898–1961)*

9:40 - 10:00 Bálizs Beáta: *Képzőművészetünk a paraszti alkotások és a nemzeti színek együttes vonzásában*

10:00 - 10:20 Kurucz Réka: *„Önt szeptember hó 18-án délután 3 órakor behozták, és azonnal internálni fogják” – esettanulmány a baranyai kuláküldözésről*

10:20 - 10:40 Gál Éva: *Egy múzeumba került személyi hagyaték értékei. Adalékok az ún. szénporos téglagyártás történetéhez*

10:40 - 11:00 Kávészünet

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

II. szekció

11:00 - 11:20 Várdai Levente: *The Bonegilla Project*
– *Interjúkon alapuló kétnyelvű kiállítás az Ausztráliába menekült magyarok történeteiből*

11:20 - 11:40 Haramza Márk, Hoffmanné Toldi Ildikó, Majdán Mira, Iványi Emese: *Kereszt és Félhold: a Janus Pannonius Múzeum hagyományörző programja*

11:40 - 12:00 Rédli Mátyás: *A múzeum, mint önismereti tér*

Kötetbemutató

12:00 - 12:10 Szabó Ernő: *A Janus Pannonius Múzeum évkönyve (2025–2026)*

12:10 - 13:00 Ebédszünet

III. szekció

13:00 - 13:20 Nagy Levente: *Régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítása Baranya vármegyében - múltbeli eredmények és jövőbeli lehetőségek*

13:20 - 13:40 Majdán Mira, Talabér Ildikó: *Egy feltételezett római kori kelta település részlete Töttös határában*

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

13:40- 14:00 Szabó Máté, Sági Gergely, Ferenczi Natália, Gyömbér Viktória: *Hosszúhetény római kori öröksége: villagazdaság a semmi közepén*

14:00 - 14:20 Tóth Zsolt: *Észrevételek Sopianae késő római temetői épületeinek a számozásához*

14:20 - 14:40 Szabó Ernő: *A laskói „templomdörömb” római kövei*

14:40 - 14:55 Kávészünet

IV. szekció

14:55 - 15:15 Patyi Eszter, Neményi Réka: *Régészeti feltárás Mohács, Ipari park kelet lelőhelyen*

15:15 - 15:35 Szabó Gergő: *Garai-páncélzat, mint főúri reprezentáció*

15:35 - 15:55 Neményi Réka, Talabér Ildikó, Györffy-Villám Zsombor, Haramza Márk: *Régészeti feltárások a Mohácsi síkon: Kölked, Lánycsók–Szőlőhegy, Majs–Majsi-rétek-dűlő*

15:55 - 16:15 Haramza Márk, Bányai Ferenc, Thiele Ádám: *A mohácsi csata militáriájának interdiszciplináris kutatása*

16:15 Zárszó

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

ELŐADÁSOK

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

VASARELY ÉV 2026

Getto Katalin,^{*} Vadvári Katalin,[†] Jankó Mátyás[‡]

A 2026-os évben Pécs egyszerre ünnepli Victor Vasarely születésének 120., és a pécsi Vasarely Múzeum megnyitásának 50. évfordulóját. Ez alkalomból a Janus Pannonius Múzeum Vasarely Múzeuma megújul. Az új állandó kiállítás kurátora Getto Katalin muzeológus ismerteti a kiállítás koncepcióját. Vadvári Katalin és Jankó Mátyás múzeumpedagógusok ismertetik a kapcsolódó múzeumpedagógiai fejlesztéseket, valamint a Vasarely Év várható programjait.

^{*} iparművészeti muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Képző- és Iparművészeti Osztály

getto.katalin@jpm.hu

[†] múzeumpedagógus, Janus Pannonius Múzeum, Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály

vadvari.katalin@jpm.hu

[‡] múzeumpedagógus, Janus Pannonius Múzeum, Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály

janko.matyas@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

EGY CSEH FESTŐMŰVÉSZ PÉCSETT. VĚRA JIČÍNSKÁ (1898–1961)

Szakács Vanda Kíra*

Věra Jičínská életműve érzékenyen példázza a 20. század első felének női művészsorsát, vagyis az emancipációs törekvések, a társadalmi elvárások és a modernitás közti folyamatos egyensúlykeresést, miközben azon kevés művésznők egyike volt, akik Párizsban, Budapesten és Prágában egyaránt jelen tudtak lenni.

A prágai Iparművészeti Iskolában végzett, majd Münchenben, később pedig Párizsban folytatta tanulmányait, ahol Othon Friesz, Fernand Léger és André Lhote tanítványa volt. Művészetét a kubizmus, a purizmus és a neoklasszicizmus hatása formálta, témái között kiemelt szerepet kapott a női test, az anyaság és az önazonosság kérdése. Věra Jičínská pécsi kötődése édesapja, Jaroslav Jičínský révén alakult ki, aki 1913 és 1930 között a Dunagőzhajózási Társaság helyi bányaiigazgatójaként dolgozott.

Először 1926-ban a Nemzeti Szalon által rendezett Pécsi Képzőművészeti Kiállítás őszi tárlatán vett részt, majd 1927-től tagja volt a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának, akikkel együtt 1929-ig állított ki.

* muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Képző- és Iparművészeti Osztály
szakacs.vanda@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

KÉPZŐMŰVÉSZETÜNK A PARASZTI ALKOTÁSOK ÉS A NEMZETI
SZÍNEK EGYÜTTES VONZÁSÁBAN

Bálizs Beáta*

A népművészetet megidéző tematikai és dekoratív elemek a reformkori festészettől jelen vannak a magyar képzőművészetben. Előadásomban olyan – részben a művészettörténészek által is gyakran méltatott, részben ismeretlen – művészi alkotásokat vizsgálok, melyek nem csupán a népművészetből, ill. paraszti/falusi hagyományokból és/vagy népmesei képzeletvilágból táplálkoznak, hanem amelyek úgy utalnak a paraszti-népi tradícióra, hogy ahhoz szándékosan a legfőbb nemzeti szimbólumunk színeit, a piros-fehér-zöldet használják fel. Különböző technikával készült alkotásokat mutatok be és elemzek a rajtuk szerepeltetett „népi” és „nemzeti” motívumok szempontjából.

A kutatást a NKFIH „OTKA” Posztdoktori Kiválósági Programja (PD 2022 148865) támogatta.

* néprajzos, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztály
balizs.beata@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

„ÖNT SZEPTEMBER HÓ 18-ÁN DÉLUTÁN 3 ÓRAKOR BEHOZZÁK, ÉS
AZONNAL INTERNÁLNI FOGJÁK” – ESETTANULMÁNY A BARANYAI
KULÁKÜLDÖZÉSÉRŐL

Kurucz Réka*

1948-tól a Magyar Kommunista Párt teljes politikai diktatúrát vezetett be hazánkban, mely során a közélet, a gazdasági élet és az egyházi élet számos szereplője ellen koncepciós per indult, vagy bebörtönzéssel, internálással, kivégzéssel távolították el őket a társadalomból. Emellett megkezdték mezőgazdasági területek kollektivizálását, s igyekezett háttérbe szorítani az egyéni paraszti gazdálkodást. Erre használták a beszolgáltatásokat és a „kuláknak” nyilvánított módos paraszti rétegek ellehetetlenítését is. A kulákgazdaságokat 1948–49 fordulóján írták össze, velük szemben bírói, ügyészi, rendőrségi és tanácsi eljárásokat indítottak, valamint 1950. júniusa és 1953. áprilisa között vidéki városokból, községekből, Budapestről, vizsgálati fogságból, stb., nagyságrendileg összesen 2400 családot, 10.000 embert internáltak hortobágyi kényszermunka táborokba.

A bemutatott esettanulmány egy „kuláknak” minősített és 1952-ben a hortobágyi kényszermunkatáborok egyikébe elhurcolt, horvát származású család történetét mutatja be, bővítve a baranyai kulákküldözésről ismert képet. Az előadás nem a kényszermunka eseményeit kívánja részletezni, hanem internálásuk, ezáltal otthonuk elvesztésének előzményeit, majd a hazatérés utáni rövid és hosszú távú boldogulás viszontagságait, otthonuk visszaszerzésének körülményeit, a

* osztályvezető, néprajzkutató, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum
Néprajzi Osztály
kurucz.reka@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

megkülönböztetés formáit kívánja feltárni a személyes emlékeken és a máig a család tulajdonában lévő hivatalos és magánjellelű dokumentumokon keresztül. Másodsorban szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy magányszemélyek milyen értékes kordokumentumokat őriznek ebből az időszakból napjainkig, melyeket olyannyira a hallgatás övez, hogy a leszármazottak akár nem is tudnak azokról.

A kutatást az NKFIH K 147073. sz. projektje támogatta: Krízis és mindennapi stratégiák: a társadalmi és a környezeti krízisek antropológiai perspektívái.

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

EGY MÚZEUMBA KERÜLT SZEMÉLYI HAGYATÉK ÉRTÉKEI.
ADALÉKOK AZ ÚN. SZÉNPOROS TÉGLAGYÁRTÁS TÖRTÉNETÉHEZ

Gál Éva*

A Janus Pannonius Múzeum Új- és Legújabb kori Gyűjteményi Osztálya 2019-2020-ban értékes ipartörténeti anyaggal gazdagodott. A pécsi vállalkozó, feltaláló Sándor Károly személyi hagyatékából iratok, nyomtatványok, fényképek és feleségének, a helyi téglagyár cégvezető Sándor Károlyné szül. Giersig Hedvignek egy portréja került a múzeumba. E hagyaték külön értéke, hogy adalékkul szolgál a pécsi téglagyártás történetéhez, az ún. szénporos téglá előállítás technológiájának megismeréséhez is, s a kutatás során figyelmünket erre a témára szűkítettük. Felhasználtuk a múzeumba került forrásokat, amelyeket publikált adatokkal egészítettünk ki, s nagy hasznát vettük a magyarországi Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala adatbázisának is. Az eljárás lényege: a gyakorlatban is kikísérletezett, égetőkemencét nem használó, speciális, ún. boglyás eljárással az építkezések helyszínén készíthető a jó hőszigetelő képességű és megfelelő keménységű téglá, szinte korlátlan mennyiségben. Az olcsón előállítható, gazdaságos, innovatív eljárást szabadalmaztató feltalálók életsorsába, a gyártás, a használat - néhol akár kalandosnak is mondható - történetébe is betekinthetünk az említett források felhasználásával.

* osztályvezető, főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum Új-és Legújabbkori Gyűjteményi Osztály
gal.eva@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

THE BONEGILLA PROJECT – INTERJÚKON ALAPULÓ KÉTNYELVŰ

KIÁLLÍTÁS AZ AUSZTRÁLIÁBA MENEKÜLT MAGYAROK

TÖRTÉNETEIBŐL

Várdai Levente*

Magyar menekültek nagy számban kényszerültek otthonuk elhagyására a második világháború és az 1956-os szabadságharc következtében. Mások saját elhatározásukból döntöttek úgy, hogy „lábbal szavaznak”. Közülük az ötödik kontinensre is sokan vetődtek el és telepedtek le. A bevándorlókat Ausztráliában táborokban készítették fel az új kultúrába való beilleszkedésre. A legismertebb tábor Bonegilla Migrant and Training Centre néven 1945–1971 között működött és több mint 300.000 fő töltött el ott legalább néhány hetet vagy akár több hónapot is.

Előadásomban a 2025-2026-os XVIII. Ausztráliai Magyarok Kulturális Találkozója számára készült Remembering Bonegilla – Emlékek Bonegilláról kétnyelvű időszaki kiállítást mutatom be. A projekt során tíz életútinterjút készíthettem egykori bonegillásokkal, amelyekből kiragadott idézeteken alapul a kiállítás. A tábori mindennapi élet és étkezési szokások bemutatása mellett a magyarok beilleszkedésébe és az erős melbourne-i diaszpóráközösség megerősödésébe is bepillantást nyerhetünk.

* történész muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Új-és Legújabbkori Gyűjteményi Osztály
vardai.levente.jpm@gmail.com

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

KERESZT ÉS FÉLHOLD: A JANUS PANNONIUS MÚZEUM

HAGYOMÁNYŐRZŐ PROGRAMJA

Haramza Márk,^{*} Hoffmanné Toldi Ildikó,[†] Majdán Mira,[‡]
Iványi Emese[§]

A Janus Pannonius Múzeum 2025 szeptemberében második alkalommal tartotta meg Kereszt és Félhold című történelmi rendezvényét. Az eseményen kilenc hagyományörző csapat, valamint a Jakováli dzsámi és a múzeum munkatársainak közreműködésével a késő középkor és kora újkor kultúráját hoztuk testközelbe a látogatók számára. A korszakokhoz azok rekonstruált anyagi kultúráján – fegyverein, viseletén és a mindennapi élet eszközein – valamint kézműves mesterségeken, hagyományörző bemutatókon és interaktív múzeumpedagógiai programokon keresztül kerülhettek közel a látogatók. A rendezvény szakmai sikere elsősorban abból a párbeszédéből eredt, amelyet a múzeumi világ különböző szakterületein – mint a történettudomány, a régészet, a múzeumpedagógia, valamint a marketing és közönségkapcsolat – tevékenykedő munkatársak folytattak egymással, valamint a meghívott hagyományörző csapatokkal.

* történész muzeológus, Janus Pannonius Régészeti Osztály
haramza.mark@jpm.hu

† osztályvezető, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály
toldi-ildiko@jpm.hu

‡ régész főmuzeológus, Janus Pannonius Régészeti Osztály
majdan.mira@jpm.hu

§ marketing és közönségkapcsolati főosztályvezető, Janus Pannonius Múzeum
ivanyi.emese@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

Az eltérő ismeretekkel és módszerekkel sikerült kedvező formát teremteni a bemutatott tartalomnak, ami így egyszerre volt történelmileg hiteles, mozgalmas és a szokottnál több részletében megismerhető. Közös előadásunkban az együtt elvégzett munka tapasztalatait és perspektíváit mutatjuk be.

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A MÚZEUM, MINT ÖNISMERETI TÉR

Rédli Máttyás*

Az előadás a múzeumot, mint élményalapú és önreflexiós tanulási teret értelmezi, reagálva a 21. századi társadalmi és kulturális változások által támasztott pedagógiai kihívásokra. Elméleti keretként a konstruktivista tanuláselmélet, a reflektív gondolkodás és az International Council of Museums 2022-es definíciója szolgál. Az előadásban egy a Janus Pannonius Múzeum és a Pécsi Tudományegyetem együttműködésében megvalósuló egyetemi kurzus jó gyakorlata került bemutatásra, amely élményalapú, dramatikus és reflektív módszerekre épít. A hangsúly nem az empirikus vizsgálaton, hanem azon a pedagógiai koncepción van, amely a múzeumi tanulást, az önismeret, a jelentésalkotás és a reflektív feldolgozás támogatásának eszközeként értelmezi. A tanulmány rámutat a reflektív naplóírás szerepére és a továbbfejlesztés lehetséges irányaira.

* történész, múzeumpedagógus, Janus Pannonius Múzeum Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály
redli.matyas@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

RÉGÉSZETI LELŐHELYEK VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSA BARANYA
VÁRMEGYÉBEN - MÚLTBELI EREDMÉNYEK ÉS JÖVŐBELI
LEHETŐSÉGEK

Nagy Levente *

A Kulturális örökség védelméről szóló, legutóbb 2025. szeptember elsejei hatályba lépéssel módosított 2001. évi LXIV. törvény és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet részletesen szabályozza a nyilvántartott régészeti lelőhelyek halmazából kiemelkedő, egyedi jogszabályban (miniszteri rendeletben) védetté nyilvánítható lelőhelyek védelmi eljárásrendjét és a védetté nyilvánítás kritériumait.

Folyamatban van egy új szakmai-tudományos régészeti védelmi szempontrendszer elkészítése, amely megújítja és aktualizálja a 2012-ben megszűnt Kulturális Örökségvédelmi Hivatal egykori védelmi stratégiáját.

Az előadás első fele rövid áttekintést ad a vármegye korábban (1951 és 2016 között) védetté nyilvánított lelőhelyeiről, az akkori szakmai szempontokról, majd az előadás második felében a régészeti védetté nyilvánítások jövőjéről esik szó. A 2025-2026. évben ugyanis megkezdődött hazánk kiemelkedő védetté nyilvánított régészeti értékeinek szisztematikus revíziója, és ezzel párhuzamosan az új védetté nyilvánítási eljárások megindítása is. Mivel Baranya vármegye különösen gazdag kiemelkedő és egyedülálló régészeti értékekben,

* tanszékvezető, régész, kormány-főtanácsos, Pécsi Tudományegyetem Régészeti Tanszék; Építési és Közlekedési Minisztérium, Régészeti Főosztály
nagy.levente@pte.hu

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

amelyek a Janus Pannonius Múzeum eredményes kutatásai alapján válnak ismertté, újra lehetőség van arra, hogy ebből a vármegyéből is érkezzenek új védetté nyilvánítási javaslatok.

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

EGY FELTÉTELEZETT RÓMAI KORI KELTA TELEPÜLÉS RÉSZLETE

TÖTTÖS HATÁRÁBAN

Majdán Mira,^{*} Talabér Ildikó[†]

Az M6-os autópálya bővítése során 2021-ben az Ásatárs Kft; majd 2023-ban a Janus Pannonius Múzeum végzett feltárást Töttös, Majsi-dűlő lelőhelyén, ahol egy késő vaskori/kora római kori településhez kapcsolódó régészeti jelenségek kerültek elő, amely korszak leletanyaga ritkának mondható Baranya vármegyében. A településen előkerült régészeti objektumok (házak, kemencék, cölöplyukak, árokreszletek, stb.) és leletanyag alapján talán a romanizáció folyamatának egy példáját ismerhetjük meg. Az előkerült leletek közül kiemelendők a római típusú szvasztika és egygombos fibulák, a csont zablapálca, a szövőszéknehezékek, a jó minőségű korongolt, helyenként bevonatos kerámia. A telepjelenségek között épületeket, kemencéket, tárológödröket és talán füstlőként azonosítható objektumokat tártunk föl.

^{*} régész főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum Régészeti Osztály
majdan.mira@jpm.hu

[†] régész muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Régészeti Osztály
talaber.ildiko@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

HOSSZÚHETÉNY RÓMAI KORI ÖRÖKSÉGE: VILLAGAZDASÁG A
SEMMI KÖZEPÉN

Szabó Máté,^{*} Sági Gergely,[†] Ferenczi Natália,[‡] Gyömbér
Viktória[§]

A hosszúhetényi római kori villagazdaság újra-feltárása 2018 óta halad. Mára a tudományos kérdések mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a helyszín bemutatási és hasznosítási lehetőségeinek, társadalmasításának a kérdése.

Egy régészeti bemutatóhely tervezését hiba volna magától értetődő feladatnak tekinteni, hiszen az elképzelések, igények és lehetőségek legtöbbször a kutatással párhuzamosan fogalmazódnak meg, körvonalaik kialakításában pedig olyan hatásmechanizmusok fedezhetők fel, amelyek számos esetben és akár legfőbb igyekezetünk ellenére is zsákutcákba, vagy távlati problémákba irányítanak minket. Ennek elkerülése érdekében fontos feladat a lelőhely megőrzését biztosító, a bemutatási igényekre és a fenntartási lehetőségekre is figyelemmel levő tervezési folyamat, komplex diskurzus kialakítása. Előadásunkban a kérdéskörrel kapcsolatos gondolkodás elindítását kezdeményezzük, hogy a régészeti bemutatóhelyek, így a hosszúhetényi római kori villagazdaság is egy 21. századi keretrendszerben találhasson helyet magának.

* régész, ELTE HTK Régészeti Kutatóintézet

szabo.mate@htk.elte.hu

† építész, AETER Építéstudió; BME Építésmérnöki Kar, Exploratív Építészeti Tanszék

gergely.sagi@aeter.hu

‡ építész, AETER Építéstudió

info@aeter.hu

§ építész, AETER Építéstudió

info@aeter.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

SOPIANAЕ TEMETŐI ÉPÜLETEINEK SZÁMOZÁSA

Tóth Zsolt*

Sopianaе (a római kori Pécs) nagy nekropoliszában, a településtől északra a 4. század második felétől kezdődően, a korszak jellegzetes temetkezési formája (téglasírok) mellett, kőből és téglából emelt épületek jelentek meg. Ezen emlékek túlnyomó többsége a temető ókereszténynek nevezett északnyugati részén található. A temető épített emlékeinek a száma a 18. század óta folyamatosan gyarapszik, jelenleg harminc fölött jár már. Ezt az emlékanyagot valahogy rendszerezni kell, hogy áttekinthető és értékelhető legyen. Elméleti szinten nézve nem mindegy, hogy mit akarunk összegyűjteni, milyen időszakból és milyen területről. Az előadás célja, hogy áttekinthető képet adjon a temető összes ismert épületéről logikus nyilvántartásba vételi rendszer szerint. A sorszámmal nem ellátható, a szakirodalmakban valamilyen formában szereplő emlékeket kategóriákba sorolom be. Kiegészítő feladatként felülvizsgálom a pontatlan vagy helyesbítésre szoruló adatokat egyes épületek vonatkozásában.

* főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztály
toth.zsolt@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A LASKÓI „TEMPLONDÖRÖMB” RÓMAI KÖVEI

Szabó Ernő*

Előadásomban az egykor Baranya vármegyéhez tartozó Laskó település (napjainkban Lug, Horvátország) templomdombjáról – a nép nyelvén a „dörömről” – előkerült római köemlékeket veszem számba. Új levéltári források bevonásával vizsgálom a CIL III, 3292=10274 votív felirat és a CIL III, 3293 sírfelirat előkerülési körülményeit, vázoló a kutatástörténetüket. Egy harmadik, az irodalomból már ismert laskói római kő – egy sztéléoromzat-töredék – említésén túl további három, mindeddig kiadatlan köemléket mutatok be. Utóbbiak 1909-ben kerültek a pécsi Városi Múzeum gyűjteményébe. Kettő mára elveszett, csak rövid leltárkönyvi leírásukat ismerjük. A harmadikat – amely egy mészkő sírsztélé feliratos töredéke – a Janus Pannonius Múzeum Római Kötára őrzi.

* történész muzeológus, Új-és Legújabbkori Történeti Osztály; PTE BTK
Ókortudományi Tanszék
szabo.erno@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

RÉGÉSZETI FELTÁRÁS MOHÁCS, IPARI PARK KELETLELŐHELYEN

Patyi Eszter,^{*} Neményi Réka[†]

Az 57-es út építése során végzett régészeti megfigyelés során, a tervezett híd magastöltésének lehumuszolt területét ellenőrizve, régészeti korú leleteket és jelenséget találtunk egy viszonylag nagyobb kiterjedésű szakaszon. A feltárás során egyértelművé vált, hogy egy mind ez idáig ismeretlen, római kori település részletét sikerült azonosítani. A teljes területen összesen 101 római kori jelenség látott napvilágot, többek között egy, a római faluhelyhez tartozó árokrendszer, házhelyek, gödrök, cölöphelyek és kutak.

Előadásunkban a feltárás eredményeit mutatjuk be, amelyek a térség római történetéhez új információkkal szolgálnak.

^{*} régész főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum Régészeti Osztály
patyi.eszter@jpm.hu

[†] osztályvezető, régész főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum Régészeti Osztály
nemenyi.reka@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

GARAI-PÁNCÉLZAT, MINT FŐÚRI REPRESENTÁCIÓ

Szabó Gergő*

Idősebb Garai Miklós sírköve nagyon jó példája a késő 14. századi magyarországi főúri temetkezési szokásoknak. A Zsigmond-korban is kivételesen ritka volt a figurális sírkő használata. A Siklóson előkerült sírkövön egy teljes páncélzatba öltöztetett lovag alakja látható, amely egyszerre szolgál kegyeleti és reprezentációs célokat.

A domborművön ábrázolt vértesz a 14. század végi, Itáliából származó divatos lemezpáncélzatot idézi, német hatásokkal. A mellvért kialakítása, díszítése és a hozzá rögzített fegyvertartó láncok a korszak elitjének ízlését tükrözik. A páncél fémből készült, amit a peremezés és bordázat is megerősít. A sírkő részletei alapján rekonstruált páncél jól mozgatható és védelmi szempontból is hatékonynak bizonyult. A különleges heraldikai elemek, mint a kígyós pajzs és a stilizált sisakdísz, egyedivé teszik az ábrázolást, amely kizárólag Miklós személyéhez köthető. A faragvány a korszak kőfaragóművészetének igényes példája, és jól mutatja, hogy a páncélzat nemcsak katonai, hanem szimbolikus szerepet is betöltött.

* történész, adattáros, gyűjteménykezelő, Janus Pannonius Múzeum
Régészeti Osztálya
szabo.gergo@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

RÉGÉSZETI FELTÁRÁSOK A MOHÁCSI SÍKON: KÖLKED,
LÁNYCSÓK-SZŐLŐHEGY ÉS MAJS, MAJSI-RÉTEK-DŰLŐ

Neményi Réka,^{*} Talabér Ildikó,[†] Győrffy-Villám Zsombor,[‡]
Haramza Márk[§]

A mohácsi csatatér évszázados múltra visszatekintő régészeti kutatása a 2016-tól zajló fémkeresőműszeres terepbejárások mellett, 2021–2025-ben újabb feltárásokkal bővült. Így Gergely Endre Törökdomb és Újistálló környezetében végzett ásatásai (1924–1925), valamint Papp László és Maráz Borbála részleges tömegsírfeltárásai (1960; 1976) után, az SZTE Embertani Tanszéke antropológusainak közreműködésével két tömegsír (III; IV) teljes feltárását végeztük el 2021–2024 között.

2024–2025-ben több alkalmunk adódott a korábbi geofizikai kutatásaink és terepbejárásaink során észlelt régészeti jelenségek tervásatás keretében történő vizsgálatára is. Ezek közé tartozik a Majstól északkeletre található középkori és kora újkori falunyom egyes házhelyeinek feltárása is. A térségben folyó infrastrukturális fejlesztések nyomán a terepi munkák tovább bővültek Lánycsók-Szőlőhegy, Majs-Kiserdő területén végzett ásatásokkal.

Előadásunkban e munkák eredményeit mutatjuk be, amelyek nemcsak a csatatérkutatáshoz, de a Mohácsi-sík régészeti topográfiájához is új információkkal szolgálnak.

^{*} osztályvezető, régész főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum Régészeti Osztály

nemenyi.reka@jpm.hu

[†] régész muzeológus, Janus Pannonius Múzeum Régészeti Osztály

talaber.ildiko@jpm.hu

[‡] régész, igazgató, Wass Albert Könyvtár és Múzeum

[§] történész muzeológus, Janus Pannonius Régészeti Osztály

haramza.mark@jpm.hu

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A MOHÁCSI CSATA MILITÁRIÁJÁNAK INTERDISZCIPLINÁRIS
KUTATÁSA

Haramza Márk,^{*} Németh Balázs,[†] Thiele Ádám,[‡] Bányai
Ferenc[§]

A Janus Pannonius Múzeum Mohács 500 Kutatócsoportja immár egy évtizede végez fémkeresőműszeres terepbejárásokat a Mohácsi-síkon. A terepi kutatásoknak köszönhetően több mint 15.000 fémtárgy került a múzeumba, amelynek egy kisebb része hadtörténeti forrásértékű tárgyi emlékanyag, militáriának tekinthető.

Az elmúlt években több olyan kezdeményezést indítottunk el, amely e tárgyi emlékeknek, valamint a közvetlen had- és technikatörténeti kontextusuknak behatóbb megismerését tűzte ki céljául. A fegyverek funkcionalitásához elengedhetetlen a mechanikai tulajdonságaik feltérképezése, ami labortechnikai vizsgálatokon keresztül valósítható meg. A klasszikus metallográfiai módszerek mellett – mint az optikai mikroszkópos vizsgálat és a mikrokeménység-mérés – elemanalitikai vizsgálatokat is végeztünk (SEM-EDX, LIBS, XRF). Ezek közül kiemelendő a röntgen fluoreszcencia spektrometria (XRF), amely a múzeum Bruker Tracer 5 műszerével is kivitelezhető. Az XRF-vizsgálatok fő tárgycsoportját eddig az ólomötvözetből készült lövedékek

^{*} történész muzeológus, Janus Pannonius Régészeti Osztály

haramza.mark@jpm.hu

[†] hadtörténész, egyetemi docens, MATE VTI

balazs.sc@gmail.com

[‡] egyetemi adjunktus, BME GMK Anyagtudomány és Technológia Tanszék

thiele.adam@gpk.bme.hu

[§] lovardavezető, Zsábi Lovarda

banyaikisferenc@gmail.com

LAUS PANNONIAE IV.

Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban jelentették, de sor került vas alapanyagú fegyvertöredékek vizsgálatára is.

A militária-kutatás hasonlóan interdiszciplináris ágát képezik azok a rekonstrukciós munkák, amelyek célja egy adott tárgy újraalkotása vagy használatának modellezése. Utóbbi szempontjából nem elhanyagolható a korabeli lovasfelszerelés és lovaglástechika rekonstrukciója sem.

Jelen előadás azokat a kezdeményezéseket mutatja be, amelyek célja a mohácsi csata militáriájának tágabb kontextusban, elsősorban a funkcionalitás aspektusából történő értelmezése.

**LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban**

A konferencia az 504108/14174 azonosító számú NKA
pályázat támogatásával valósult meg.

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

JEGYZETEK

LAUS PANNONIAE IV.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

